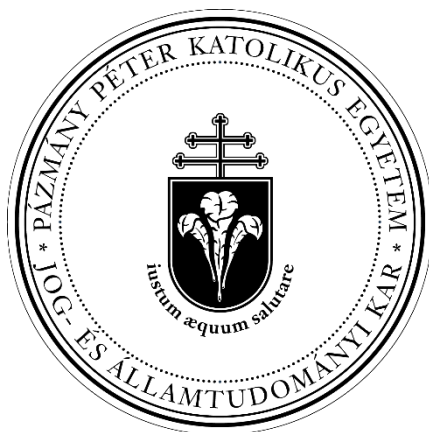

Pázmány Law Working Papers
2025/18

Schlett István Olivér

**A versenyellenes magatartás célja,
avagy tényleg hibásan lett
lefordítva az Európai Unió
működéséről szóló szerződés 101.
cikke magyar nyelvre?**

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Pázmány Péter Catholic University Budapest
<http://jak.ppke.hu>
<http://www.plwp.eu/>
ISSN: 2062-9648

A versenyellenes magatartás célja, avagy tényleg hibásan lett lefordítva az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikke magyar nyelvre?

Schlett István Olivér

Absztrakt

A jelen tanulmányban vizsgálatra kerül az Európai Unió Működéséről Szóló Szerződés (a továbbiakban "EUMSZ") 101. cikkében szereplő versenyellenes magatartás „céljának” a fogalma. Mivel a magyar fordítás szövege eltér több más tagállam által elfogadott hivatalos szövegtől -amelyben a fogalom versenyellenes „tárgyként” van feltüntetve-, felmerül a kérdés, hogy honnan származik ez az eltérés és milyen következményei lehetnek a gyakorlatban. A tanulmány célja az, hogy különböző jogértelmezési módszereknek legyen alávetve az említett fogalom és megállapításra kerüljön, hogy az eltérő szövegezés ellenére valóban különböző fogalmakról van szó vagy sem, különös figyelemmel tekintve az Európai Unió bíróságainak az értelmezési gyakorlatát.

Bevezetés

Az EUMSZ már terjedelmét tekintve is egy komoly munkát képez bármilyen fordítói csapatnak. Ez különösen igaz akkor, amikor 24 hivatalos nyelvre kell lefordítani egy ekkora anyagot úgy, hogy a fordítások pontosan megegyezzenek egymással. Minden emberi igyekezet ellenére sajnos többször is előfordult, hogy bizonyos tagállamok hivatalos fordításai eltértek egymástól, ami értelmezési problémákat okozott úgy a nemzeti bíróságok szintjén, mint az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban a „Bíróság”) előtt.

Az EUMSZ 101 cikkének első bekezdése a versenyellenes magatartások tiltására vonatkozik és a következőket írja elő:

*„(1) A belső piaccal összeegyeztethetetlen és tilos minden olyan vállalkozások közötti megállapodás, vállalkozások társulásai által hozott döntés és összehangolt magatartás, amely hatással lehet a tagállamok közötti kereskedelemre, és **amelynek célja vagy hatása a belső piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása...**”*

A magyar verzióhoz hasonló fogalmazást találunk az említett cikk német fordításában:

*„(1) Mit dem Binnenmarkt unvereinbar und verboten sind alle Vereinbarungen zwischen Unternehmen, Beschlüsse von Unternehmensvereinigungen und aufeinander abgestimmte Verhaltensweisen, welche den Handel zwischen Mitgliedstaaten zu beeinträchtigen geeignet sind und eine Verhinderung, Einschränkung oder Verfälschung des Wettbewerbs innerhalb des Binnenmarkts **bezwecken oder bewirken**, insbesondere...”*

Ha azonban megvizsgáljuk a francia, angol, olasz, spanyol, portugál vagy román hivatalos fordítását ennek a szövegnek, akkor nagyon gyorsan szembeötlik, hogy ezeknek a fogalmazása enyhén, de észrevehetően eltér a magyar fordítástól. A francia szöveg a következőképpen szól:

*“1. Sont incompatibles avec le marché intérieur et interdits tous accords entre entreprises, toutes décisions d'associations d'entreprises et toutes pratiques concertées, qui sont susceptibles d'affecter le commerce entre États membres et qui **ont pour objet ou pour effet** d'empêcher, de restreindre ou de fausser le jeu de la concurrence à l'intérieur du marché intérieur;....”*

Az angol fordítás alapján:

*“1. The following shall be prohibited as incompatible with the internal market: all agreements between undertakings, decisions by associations of undertakings and concerted practices which may affect trade between Member States and which **have as their object or effect** the prevention, restriction or distortion of competition within the internal market.....”*

Az olasz fordítás a következőket írja elő:

*„1. Sono incompatibili con il mercato interno e vietati tutti gli accordi tra imprese, tutte le decisioni di associazioni di imprese e tutte le pratiche concordate che possano pregiudicare il commercio tra Stati membri e che abbiano **per oggetto o per effetto** di impedire, restringere o falsare il gioco della concorrenza all'interno del mercato interno...”*

A spanyol verzió a következőképpen szól:

*„ 1. Serán incompatibles con el mercado interior y quedarán prohibidos todos los acuerdos entre empresas, las decisiones de asociaciones de empresas y las prácticas concertadas que puedan afectar al comercio entre los Estados miembros y que tengan **por objeto o efecto impedir**, restringir o falsear el juego de la competencia dentro del mercado interior”*

A portugál szöveg szerint:

*„1. São incompatíveis com o mercado interno e proibidos todos os acordos entre empresas, todas as decisões de associações de empresas e todas as práticas concertadas que sejam suscetíveis de afetar o comércio entre os Estados-Membros e que tenham **por objetivo ou efeito impedir**, restringir ou falsear a concorrência no mercado interno”*

A román fordítás szerint:

*“(1) Sunt incompatibile cu piața internă și interzise orice acorduri între întreprinderi, orice decizii ale asocierilor de întreprinderi și orice practici concertate care pot afecta comerțul dintre statele membre și care **au ca obiect sau efect** împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței în cadrul pieței interne”*

Amint észrevehető a szövegek összehasonlításából, amíg magyar és német szöveg versenyellenes „célról” vagy hatásról beszél, addiga többi verzióban versenyellenes „tárgy” vagy hatás szerepel. Ennek következtében felmerül a kérdés, hogy a két fogalom ugyanazt jelenti-e vagy sem. Amennyiben a két fogalom szinonimaként szerepel, akkor nyilván egy csekély nyelvi eltérésről van szó, amely a gyakorlatban nem képez problémát. Abban az esetben viszont, ha a két fogalom nem minősül szinonimának, akkor komoly gondok merülhetnek fel a nemzeti bíróságok, illetve a nemzeti versenyhivatalok szintjén, hiszen ez oda vezethet, hogy különbözőképpen alkalmazzák a 101. cikket. Fontos ugyanis aláhúzni, hogy az uniós jog akkor hatékony, ha a tagállamokban is egységesen érvényesül. Éppen ezért, nagyon fontos, hogy az egységes érvényesülés érdekében minden tagállamban egységesen értelmezzék az uniós jogi rendelkezéseket. Ilyen apró terminológiai eltérések nem szokatlanok a nemzetállamok részéről, de meglepő, hogy versenyjogi alapfogalmakra vonatkoznak¹.

¹ Pl. a román törvényhozó a 2023/108-as Sürgősségi Kormányrendelettel módosította a román versenytörvény 5. cikkét, amely az EUMSZ 101. cikkének nemzetállami változata. A módosítás a vállalkozások csoportosulásainak a fogalmára vonatkozott, ugyanis a román törvényben eddig úgy szerepelt a fogalom, mint „*asociație de întreprinderi*” a módosítás után pedig „*asociere de întreprinderi*” lett. A két fogalom közötti hajsztálnyi különbség arra vonatkozott, hogy az „*asociație*” szó jogi jelentése egyesület (egyik fajtája a non-profit szervezeteknek, amelyeket törvényes előírások szabályoznak). Nyilvánvalóan a nemzetállami törvényhozó nem szerette volna a vállalkozások csoportosulását csak azokra a szituációkra redukálni, amelyekben a vállalkozások egy egyesület

Annak ellenére, hogy az Európai Unióról szóló szerződés (a továbbiakban "EUSZ") 19. cikke értelmében egyedül a Bíróság illetékes hivatalos értelmezést adni az uniós jog rendelkezéseire, ez nem jelenti azt, hogy a nemzetállamok bíróságai, illetve intézményei nem szembesülhetnek az említett norma értelmezésével, hiszen ennek alkalmazása nélkülözhetetlenné teszi az előbbi. Ez például azokban a szituációkban áll fent, amikor a nemzeti bíróságok és versenyhivatalok párhuzamosan kell alkalmazniuk a 101. cikket a nemzeti versenyjog előírásaival az 1/2003-as Rendelet² 3. cikkének értelmében, amely a EUMSZ 81. és 82. cikkében (jelenleg 101 és 102 cikk) meghatározott versenyszabályokra vonatkozik. A fenti cikk ugyanis kimondja, hogy amennyiben az adott versenyellenes magatartás befolyásolhatja a tagállamok közötti kereskedelmet, akkor a nemzeti versenyhivatalok és nemzeti bíróságok az adott nemzetállam versenyjogi előírásai mellett kötelesek alkalmazni az EUMSZ 101. cikkét is. Ez nyilvánvalóan értelmezési problémákat okozhat, hiszen a magyar versenyhivatal, illetve bíróságok feltehetően a magyar verzióját fogják olvasni a 101. cikknek és ennek fényében fogják alkalmazni az uniós jogot.

A következőkben az említett fogalmak több jogértelmezési módszernek lesznek alávetve azzal a céllal, hogy megállapítható legyen, hogy az eltérés mennyire befolyásolja ezek alkalmazását és ugyanakkor mennyire felel meg a magyar verzió a normavilágosság és normapontosság követelményének.

Különböző jogértelmezési módszerek

Friedrich Carl von Savigny rendszeralkotó munkájában³ kidolgozta az u.n. négyes jogértelmezési kánont, amely magába foglalta az egyszerűbb nyelvtani és logikai elemzés mellett a rendszertani és történelmi elemzést is. A XX-XXI. században viszont a jogfejlődés szükségessé tette az értelmezési módszerek kifinomulását, árnyaltabbá válását, hiszen megjelentek olyan szupranacionális szervezetek, (mint pl. az Európai Unió), amely *sui generis* jogértelmezési módszertant követeltek meg bizonyos esetekben.

A jogértelmezés finomodásával együtt megjelent a gyakorlatban többek között az analógias értelmezés⁴, a szubjektív jellegű jogalkotói szándék megállapítása⁵, a dinamikus értelmezés⁶ vagy a különböző nyelvi változatok alapján történő jogértelmezés⁷.

A jelen tanulmányban természetesen nem lesz minden lehetséges értelmezési módszer figyelembe véve, hanem csak azok, amelyek feltétlenül szükségesek a felvetett kérdés megválaszolásához.

A nyelvtani jogértelmezési módszer

A nyelvtani értelmezés a jogi norma nyelvi megfogalmazása és a konkrét tényállás közötti kapcsolat vizsgálatára alapszik. Ez a normában szereplő szavak, kifejezések, fogalmak, illetve mondatrészek elemzését jelenti nyelvtani szabályok alapján és összevetésüket az elbírálni kívánt tényállással. Más szóval, a nyelvtani értelmezés azt jelenti, hogy az adott szöveget a kifejezések hétköznapi jelentése alapján kell elemezni.

keretén belül hoztak versenyellenes döntést. A törvénymódosítás következtében a nemzeti előírások megegyeznek az EU-s előírásokkal, az egyesület fogalom le lett cserélve csoportosulásra.

²A Tanács 1/2003/EK Rendelete (2002. december 16.) a Szerződés 81. és 82. cikkében meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról, megjelent az Európai Közösségek Hivatalos Lapjának L1/1 számában, 2003 január 4-én.

³Friedrich Carl von Savigny: System des heutigen römischen Rechts, 1. kötet, Veit kiadó, Berlin, 1840.

⁴C-64/82 – Tradax kontra Bizottság ítélet 12. paragrafus

⁵C-267/03 – Staffan Lindberg ítélet 30. paragrafus

⁶C-218/85 – Cearfel kontra Le Champion ítélet

⁷C29-69 – Stauder ítélet.

A magyar értelmező szótár⁸ szerint a *cél*nek két olyan jelentése van, ami lényeges a nyelvtani jogértelmezési módszer alkalmazásakor. Az egyik meghatározás alapján a cél az, amire a tevékenységünk irányul, aminek az elérésére törekszünk, amit meg akarunk valósítani. Amint látjuk, ez a definíció a belső, szubjektív hozzáállással magyarázza a fogalom értelmét. A másik jelentés szerint a cél valaminek a megszabott, meghatározott rendeltetése. Ez a meghatározás már nem hangsúlyozza az egyén szubjektív indíttatását, hanem inkább egy előre megszabott, sokszor az egyén akaratától bizonyos mértékben független elemek alapján definiálja a célt.

A fenti meghatározások értelmében a következőkben úgy fogjuk megnevezni a cél két fenti meghatározását, mint szubjektív, illetve objektív meghatározás.

Ami a *tárgynak* a meghatározását illeti, a fent említett értelmező szótár⁹ több jelentést is megszab, amiből egy igazán fontos. Ennek értelmében a tárgy az a személy vagy dolog, akire vagy amire az emberi tevékenység vagy érzelmi állásfoglalás irányul.

Amint látjuk, nyelvtani szempontból a szubjektív cél és a tárgy fogalma, ha nem is fedik le egymást teljesen, a meghatározásuk közelít egymáshoz.

A német értelmező szótár¹⁰ szerint a *bezwecken* szó jelentése akarat, cél, célzat vagy szándék. A tárgy fogalom német jelentése *gegenstand*. Jelentése célzat, dolog, téma.

A francia értelmező szótár¹¹ szerint a cél szó („*cause*”) jelentése ok vagy indok. A szó arra ad választ, hogy miért történt valami. A tárgy szónak („*objet*”) a franciában is több jelentése van, de ezek közül a mi szempontunkból a legfontosabb az a jelentés, amely szerint a tárgy nem más, mint egy-egy cselekmény által elérni kívánt következmény.

A román értelmezési szótár¹² a cél („*cauza*”) szónak jelentése ugyancsak ok vagy indok, mint a franciában. A tárgyat („*obiect*”) a szótár úgy értelmezi, mint célt vagy célpontot („*obiectiv*”).

Ami az angol nyelvet illeti, a Cambridge Dictionary on-line szótár úgy határozza meg a tárgyat („*object*”) mint az okot, amiért cselekedünk vagy a következményt, amit el akarunk érni a cselekménnyel¹³. A szótár szerint a tárgy szinonima a céllal („*purpose*”).

A fenti nyelvtani értelemezések alapján azt mondhatjuk, hogy a tárgy, illetve a cél fogalmak több nyelvben is szinonimaként szerepelnek és ennek következtében nem kritizálható a magyar fordítás, hiszen ez nem tér el lényegében a francia és angol nyelvben használt szavak jelentésétől. Fontos viszont figyelembe venni azt is, hogy a szavak hétköznapi jelentése nem mindig egyezik meg az adott szavak jogi jelentésével.

Az EUMSZ minden tagállam nyelvére le van fordítva és ezek a fordítások mind hivatalosnak minősülnek. A Bíróság a joggyakorlatában tiszteletben tartja az említett fordítások hivatalos jellegét

⁸ <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-ertelmezo-szotara-1BE8B/c2232B/cel22448/?list=eyJmaWx0ZXJzJjogeyJNVSI6IFsiTkZPX0xFWF9MZWhpa29ub2tfMUJFOEliX0sICJxdWVyeSI6ICJjXHUwMGU5bCJ9>

⁹ <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-ertelmezo-szotara-1BE8B/t-4D5B8/targy4E014/?list=eyJmaWx0ZXJzJjogeyJNVSI6IFsiTkZPX0xFWF9MZWhpa29ub2tfMUJFOEliXX0sICJxdWVyeSI6ICJjXHUwMGU5bCJ9>

¹⁰ <https://nemet-magyar-szotar.hu/bezwecken.html>,

¹¹ <https://www.larousse.fr/dictionnaires/synonymes/objet/14770>

¹² <https://dexonline.ro/definitie/cauza>, <https://dexonline.ro/definitie/obiect>

¹³ Object (purpose) : the reason for doing something, or the result you wish to achieve by doing it. Cambridge Dictionary, <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/object>

elismerve a nyelvi egyenlőség elvét, amely szerint minden nyelvi változatnak azonos értéke van¹⁴. Ebből az elvből az is következik viszont, hogy amennyiben eltérés lenne az uniós rendelkezések különböző nyelvi változatai között, akkor a Bíróság nem hagyatkozhat egyetlen verzióra, amely elsőbbséget élvezhetne, hanem az adott rendelkezést egységesen kell értelmezni, az unió valamennyi nyelvén készült változat figyelembevételével¹⁵. Ha a Bíróság az elemzett szöveg nyelvi változatai között különbséget állapítana meg, akkor a szóban forgó rendelkezést azon szabályozás általános rendszerére és céljára tekintettel kell értelmezni, amelynek az a részét képezi¹⁶. Abban az esetben viszont, amikor egy bizonyos tagállam által használt nyelvezet nagyban eltávolodik a többi tagállam által használt nyelvezettől, illetve az adott uniós norma jelentésétől, akkor a Bíróságnak joga van a jogértelmezési eljárás során kizárni az adott változatot¹⁷.

Következtetésként, amennyiben a Bíróság előtt felmerülnének értelmezési különbségek az EUMSZ 101. cikkének a magyar verziójával kapcsolatosan, pontosabban a „versenyellenes cél” fogalmának a meghatározásával kapcsolatosan, akkor Bíróság értelmezése nem szorítkozhat a szöveg magyar verziójára, illetve amennyiben eltérést állapítana meg a nyelvezet(ek) között, akkor jogában áll akár kizárni a magyar verziót az értelmezési eljárásból.

Mivel az uniós jogot a nemzeti bíróságok is alkalmazzák bizonyos esetekben, különösen érdekes helyzet alakulhat ki abban az esetben, ha a tagállamok vállalatai a nemzeti bíróságok előtt azzal érvelnek, hogy az EUMSZ 101. cikkének magyar verziója (és a nemzeti versenyjogi rendelkezések, amelyekben ugyancsak a versenyellenes cél fogalom szerepel) számukra az egyedüli hiteles és kötelező jelleggel bíró előírás és ebből adódóan a többi tagállam hivatalos verzióját nem kötelesek ismerni még akkor sem, ha netalán ezek jelentése közelebb állna az adott uniós norma valódi jelentéséhez. Ilyen esetekben a nemzeti bíróságok nem hagyhatják figyelmen kívül a Bíróság CILFIT ügyben¹⁸ hozott ítéletét, amelyben leszögezte, hogy a nemzeti bíróságok kötelesek összehasonlítani a különböző nyelvi változatokat mielőtt döntést hoznának az ügyben annak érdekében, hogy lehetőleg elkerüljék azt a helyzetet, hogy az uniós rendelkezés az adott tagállami szinten használt jogértelmezése eltérjen akár az uniós szinten, akár más tagállami szinten alkalmazott EU-s jogértelmezéstől. Ez persze nem zárhatja ki teljesen azt a szituációt, hogy a nemzeti bíróság jogértelmezési folyamata következtében egy másik következtetésre jusson, mint egy más tagállami bírósága. Éppen ezért ilyen esetekben kívánatosabb, ha a nemzeti bíróság az előzetes döntéshozatali kérelemmel fordul az EU Bíróságához.

Természetesen nem lehet levonni végső következtetéseket az ügyben pusztán egy jogértelmezési módszer alkalmazása után. Ezt az álláspontot képviseli a Bíróság is a *Merck* ügyben¹⁹ hozott ítéletben, amelyben kimondja, hogy egy uniós jogszabály értelmezésekor nem elegendő csupán az adott norma szövegét elemezni, hanem meg kell vizsgálni annak a szövegkörnyezetét (a kontextust), valamint az adott szabályozásnak a célkitűzéseit.

A kifejezések hétköznapi jelentése nem biztos, hogy azonosul ezek jogi jelentésével. Mivel az elemzett fogalmak egy nemzetközi szerződés részét alkotják, fontos lenne tisztázni ezeknek eredetét és megállapítani, ha jogi szempontból jelentésük megegyezik-e vagy sem.

A rendszertani értelmezési módszer

¹⁴ C-152/01 – Kyocera Electronics Europe, 32-33. paragrafusok.

¹⁵ C-449/93 – Rockfon A/S kontra Specialarbejderforbundet i Danmark, 28. paragrafus.

¹⁶ C-597/14P – EUIPO kontra Grau Ferrer, 24. paragrafus

¹⁷ C-283/94 – Denavit International BV, VITIC Amsterdam BV and Voormeer BV kontra Bundesamt für Finanzen, 25-26. paragrafusok.

¹⁸ C-283/81 – Srl CILFIT and Lanificio di Gavardo SpA kontra Ministry of Health, 18. paragrafus.

¹⁹ C-292/82 – Firma E. Merck kontra Hauptzollamt Hamburg-Jonas, 12. paragrafus

Nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy az uniós jog bizonyos értelemben szorosan kapcsolódik a tagállamok „közös alkotmányos hagyományaihoz”, illetve a nemzetközi joghoz, hiszen ezek a rendszerek képezték azt a keretet, amely alapján az alapító atyák létrehozták ezt a jogrendszert. Ugyanakkor nyilvánvaló, hogy az EU jogrendszere sokat merített a tagállamok (különösen a francia és a német) jogi hagyományaikból.

Éppen ezért fontos azt is elemezni, hogy bizonyos nemzeti jogrendszerekben hogyan definiálták a szerződés vagy magatartás célját és tárgyát, ugyanis lehetséges, hogy ezeket ebben az értelemben használták fel a szerződő felek a Római Szerződés 85. cikkében, amely az EUMSZ elődje volt. A francia polgári jogrendszer különösen érdekes ebben az esetben, mivel a Római Szerződés egyik hivatalos verziója francia nyelven volt megírva, illetve a francia delegációnak döntő befolyása volt a 85. cikk szövegezésében.

A modernkontinentális polgárjog egyik legfontosabb alkotása a francia napóleoni polgári törvénykönyv, a Code Civil²⁰. Ebben a szerkesztők nagyon pontosan törekedtek arra, hogy különbséget tegyenek a szerződés célja és ennek tárgya között. A Code Civil 1108-as cikke, amely a szerződés általános feltételeire vonatkozott, négy feltételt szabott meg, amelynek bármilyen szerződés eleget kell tennie: i) a kötelmet vállaló fél beleegyezése, ii) szerződéskötési jogképesség²¹, iii) egy meghatározott tárgy, illetve iv) egy jogszerű cél.

A szerződés *tárgya* alatt magát a szerződés, mint jogi ügylet típusát értjük. Például, egy szerződés tárgya, amely alapján X elad egy ingatlant Y-nak, maga az adás-vétel mint jogügylet. Az eltartási szerződésnél az eltartás stb. Fontos aláhúzni, hogy a szerződés tárgyát már a Code Civil-t értelmező francia szerzők is elválasztották a felek által a szerződésben bevállalt kötelelem tárgyától²². Az első fogalom magára a jogügyletre vonatkozik, míg a másik fogalom a fél által bevállalt szerződéses kötelelemre vonatkozik. Ameddig a kötelelem tárgya a szolgáltatás, a szerződés tárgya a kötelelem következménye, vagyis az a jogügylet, amely létrehoz, módosít vagy megszüntet egy jogviszonyt.

A Code Civil-re épülő újabb polgári törvénykönyvek, mint pl. az új román Ptk. 2011-ből²³ egy egész cikket szentel a szerződés tárgyának a meghatározásához. Az 1225. cikk első bekezdése értelmében a szerződés tárgyának minősül az a felek által elfogadott jogügylet, mint pl. az adás-vétel, bérbeadás, kölcsönadás és egyéb hasonló, amely, mint ilyen, kitűnik az elvállalt jogok és kötelezettségek tükrében.

²⁰ A Napóleoni Polgári Törvénykönyvet („Code Civil”) 1801-ben írták meg és 1804 március 21.-én léptették életbe. Hatása akkora volt, hogy 1815 után, a bourboni restauráció következtében is nagymértékben megmaradt. Rendelkezéseit több országban is átvették, mint pl. Olaszországban, Belgiumban, Hollandiában, Haitiben, a Dominikai Köztársaságban és többek között Romániában is. A Román Ptk 1864-ben lépett életbe és bizonyos módosításokkal 2011-ig volt érvényben, ezzel az ország egyik leghosszabb életű jogi normájává vált. Az elemzők szerint a Code Civil korabeli hatása akkora volt, hogy összemérhető Jusziniánosz császár nevéhez fűződő kodifikáláshoz.

²¹ Nótári Tamás, Pál Előd: Gondolatok a román Polgári Törvénykönyv magyar fordításához, Erdélyi Jogélet 2/2021. száma, 41-64 oldalak. A szerzők azt állapítják meg, hogy az u.n. „*capacitate civilă*” szónak nincs a magyar jogban megfelelője. Fordításként a polgári jogképesség fogalmat ajánlották. Ez azért fontos, mert a román megnevezés a francia „*capacité civile*”-ből ered. A fogalom egy minőséget jelent, ami alapján az ember polgárjogi alannyá válik. Ennek egy része a szerződéskötési jogképesség, vagyis az a minőség, amely alapján az adott személyt képessé teszi arra, hogy szerződéses jogviszonyban részt vegyen.

²² Henri Mazeaud, Leon Mazeaud, Jean Mazeaud, François Chabas: Leçons de droit civil. Obligations. Théorie générale, tome II/első kötet, Montchrestien kiadó, Párizs, 1998, 231-258 oldal. A szerzők szerint a francia törvényhozó hibás módon szinonimaként használta a szerződés tárgya, illetve a kötelelem tárgya fogalmakat a Code Civil-ben, ezért az 1126. cikknek pontatlan a megfogalmazása.

²³ A 287/2009-es törvény az új Polgári Törvénykönyvről, megjelent a Román Hivatalos Közlöny 505/2011.07.15 számában.

Ha le szeretnénk egyszerűsíteni a fogalom körülírását, akkor azt is mondhatnánk, hogy a szerződés tárgya arra a kérdésre ad választ, hogy „mit szerződtek a felek”.

Továbbá a cikk második bekezdése megszabja azokat a feltételeket, amelyeknek a tárgy eleget kell tennie: i) meghatározott²⁴ legyen, valamint, ii) törvényes és erkölcsös.

Amennyiben egy szerződés tárgya nem meghatározott vagy nem meghatározható, illetve amennyiben a szerződés tárgya törvénybe ütközik vagy erkölcstelen, akkor a szerződés semmisnek minősül.

A szerződés tárgyának a meghatározása a gyakorlatban általában nem képez problémát, hiszen a szerződés tárgyát ennek tartalmából – a felek jogainak és kötelezettségeinek összességéből- meg lehet állapítani. Amennyiben a szerződő felek jogai és kötelezettségei pontosan vannak megállapítva, a latin *interpretatio cessat in claris*²⁵ elv alapján nem szükséges további értelmezésbe bonyolódni annak érdekében, hogy megállapításra kerüljön, hogy felek milyen tárgyú szerződést akartak megkötni valójában. Vannak viszont olyan esetek is, amikor a szerződés tartalma nem tiszta, vagy a felek atipikus szerződést kötöttek. Ezekben az esetekben a Code Civil értelmezési rendelkezései alapján meg kell állapítani a felek valós szándékát, vagyis azt, hogy milyen szerződést akartak kötni²⁶. A felek valós céljainak a megállapítása érdekében a bírói joggyakorlat több lehetséges elemet is figyelembe vett. Ezek közül az egyik az, hogy hogyan lett végrehajtva a felek által az adott szerződés, vagyis a kontextus. Más szóval, bizonyos esetekben a szerződés tárgyát a felek viselkedéséből, illetve ezek közös célkitűzéseiből lehet kimutatni.

Ami a szerződés *célját* illeti, a Code Civil nem ír elő egy konkrét meghatározást viszont részletesen foglalkozik a fogalommal az 1131-1133 cikkekben. Előírja, hogy az a szerződés, amelynek nincs célja, a célja hamis vagy törvénytelen, nem vált ki semmilyen joghatást. E mellett a francia törvényhozó fontosnak tartotta előírni, hogy a szerződés akkor is jogszerűnek minősül, ha a cél nincs konkrétan meghatározva benne. Mivel a francia jogalkotó nem határozta meg a szerződéses célt, több elmélet is kialakult. A jogi szakirodalom véleménye szerint²⁷ a szerződésekben kétféle cél létezik: az elsődleges cél (*causa proxima*) illetve a közvetett cél (*causa remota*). Az elsődleges cél alatt a másik fél ellenszolgáltatásának a mentális reprezentációját értjük, vagyis azt, amit az egyik szerződő fél elvár a másik féltől a szerződés értelmében²⁸. Pl. Ha X elad egy ingatlant Y-nak, akkor X elsődleges célja a szerződés értelmében megkapni az ingatlan ellenértékét Y-tól, ez utóbbinak pedig az az elsődleges célja, hogy megkapja az ingatlanra vonatkozó tulajdonjogot. Mivel a szolgáltatások a szerződés típusától függenek, ezért az elsődleges cél mindig ugyanaz egy szerződéstípuson belül. Más szóval, az elsődleges célt objektív alapon lehet azonosítani. Ez viszont nem jelenti azt, hogy az elsődleges cél nem szubjektív jellegű, mivel ez egy mentális gyakorlat, amely intimen kapcsolódik a szerződő felekhez.

Ami a közvetett célt illeti, a francia szerzők szerint ez a cél arra vonatkozik, hogy mit akar elérni mindegyik szerződő fél a jogügylet következtében. A közvetett cél ezért mindegyik szerződés esetében különbözik az adott fél szubjektív hozzáállása függvényében. Ha az előbbi példánál maradunk, akkor pl. X közvetett célja az volt az ingatlan eladással, hogy a cserébe kapott pénzzel törlesszen egy régebbi

²⁴ A joggyakorlat és a jogi szakirodalom elismeri viszont, hogy eleget tesz ennek a feltételnek az az eset is, ha a szerződés tárgya meghatározható a szerződés értelmezése alapján.

²⁵ Római jogi értelmezési elv, jelentése: „ami tiszta, nem szorul értelmezésre”.

²⁶ A Code Civil 1156 cikke alapján a szerződés értelmezésekor azt kell vizsgálni, hogy mi a volt a felek közös szándéka, nem a rendelkezések szó szerinti értelmezése.

²⁷ François Terré, Philippe Simler, Yves Lequette: Droit civil, Les obligation, Dalloz kiadó, Párizs, 2001, 343-345 oldal.

²⁸ Ernst Freund: Contract and consideration in roman law, Columbia Law Times, Vol. II, 5. szám, 1889. A *causa*-t már a római jogban is ismerték és a szerződés érvényességének egyik feltétele volt. A római jogban a *causa* alatt azt a célt kellett érteni, amit az illető fél el akart érni a szerződéssel.

adósságot egy harmadik fél felé. Y-nak pedig az volt a közvetett célja, hogy az ingatlanban családot alapítson. Éppen ezért, a közvetett cél mindig változó és a felek szubjektív akaratától függő.

A *causa proxima*-tól eltérően, amely mindig fel van tüntetve a szerződésben, a *causa remota* nem szerepel kötelező módon benne, hiszen a felek vagy nem tartják szükségesnek ezt feltüntetni vagy nem akarják ezt hivatalossá tenni. Ez önmagában nem befolyásolja a szerződés érvényességét.

Amennyiben az elsődleges cél nem létezik (nem lehet behatárolni) vagy a közvetett cél törvénytelen vagy a közérkölsbe ütközik, akkor a szerződés semmisnek minősül. Elképzelhető például, hogy a felek egy olyan szerződést kötnek, amelyben a felek elsődleges célja jogszerű, viszont maga a szerződés mégis semmis mivel a *causa remota* törvénybe vagy a közérkölsbe ütközik. Pl. X és Y egy adományozási szerződést kötnek, amely alapján X egy pénzösszeget adományos Y-nak. Eddig minden jogszerűnek tűnik, hiszen az X által magára vállalt kötelelem értelmében a célja az adományozás (*animus donandi*), Y célja pedig az ellenszolgáltatás mentesen elfogadni az adományt. Amennyiben viszont a közvetett célja a feleknek az, hogy az adomány fejében Y egy immorális intim kapcsolatot hozzon létre X-el, akkor a szerződés semmisnek minősül a közvetett cél immorális volta miatt.

A fennebb alkalmazott egyszerűsítéssel élve azt mondhatjuk, hogy a szerződés tárgyától eltekintve, amely arra a kérdésre ad választ, hogy „mit szerződtek a felek”, a szerződés célja arra ad választ, hogy „miért szerződtek a felek”. A szerződés tárgya az az objektív következmény tehát, amelyet a szerződő felek szubjektív akarata létrehozott.

A francia klasszikus szakirodalom a szerződés célját úgy értelmezte tehát, mint a felek egyedi mentális reprezentációját. A szerződés célja tehát mindig is egy szubjektív indítást jelentett, amelynek csak egyik elemét, a *causa proxima*-t lehetett objektív módon azonosítani²⁹. A modern francia jogban mára viszont megváltozott a helyzet. A francia jogalkotó ugyanis 2016-ban egy nagyobb reform keretén belül³⁰ módosította a Code Civil szerződésekre vonatkozó általános rendelkezéseit és ennek következtében a szerződés kifejezett érvényességi feltételeinek a felsorolása eltűnt a törvénykönyvből. Mi több, az 1162. cikk szerint egy szerződés nem térhet el a közrendtől sem rendelkezései, sem célja által – még akkor sem, ha e célról a felek mindegyike nem tudott. A fogalmazás alapján úgy látszik, hogy a szerződés célja alatt a francia törvényhozó ennek objektív rendeltetését érti.

A francia törvényhozó álláspontja nem egyedi. A mai modern polgárjogi elmélet ismeri az objektív cél fogalmát, mint a megállapodás objektív funkcionalitását.³¹

A Code Civil-től eltérően, a magyar polgári törvénykönyvek nem definiálták a tárgyat és a célt a szerződés kifejezett érvényességi feltételének. Dudás Attila szerint ez azzal magyarázható, hogy a

²⁹ Ezt a felfogást sok kritika érte a XX. században. Pl. az 1920-as években Henri Capitant hírneves francia jogász a szerződés célját úgy értelmezte, mint a felek elsődleges célkitűzését („*le but de contract*”) amit el akartak érni a szerződés megkötésével²⁹. Az elsődleges célkitűzés nem vonatkozott a *causa remota*-ra, -hiszen ez változó mindenik félnél-, hanem a felek közösen elérni kívánt célkitűzésére. Capitant értelmezése szerint, noha a felek célkitűzései szubjektívek, a szerződéses célnak egyben objektív jellege is van, hiszen a felek belső akarata materializálódik azzal, hogy a szerződés értelmében végrehajtásra kerülnek az általuk elfogadott jogok és kötelezettségek. Capitant szerint ez különbözteti meg a szerződéses célt egy egyszerű belső pszichológiai óhajtól, amelynek nincs jogi jelentősége. Bővebben lásd Henri Capitant: *De la cause des obligations* (Contrats, Engagements unilatéraux, legs), Dalloz kiadó, Párizs, 1923.

³⁰ A 131/2016-os Miniszteri Rendelet, elérhető a következő linken:
<https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFARTI000032004946>

³¹ Gregor Albers, Francesco Paolo Patti, Dorothée Perrouin-Verbe: *Causa Contractus*, Mohr Siebeck kiadó, Tübingen, 2022, 29, 31-32 o. Gregor Albers német professzor szerint a *causa*-t úgy is lehet érteni, mint a szerződés funkcionalitását, rendeltetését. Ebben az értelemben, a meghatározása objektív módon történik és független a felek egyedi vagy közös céljától. A példa erre az 1942-ben elfogadott olasz Ptk, amely a szerződés célja alatt ennek funkcionális gazdasági és szociális rendeltetését érti („*funzione economica-sociale*”).

magyar polgári jog nem a Code Civil-re alapul, hanem inkább a német és osztrák polgárjogi hagyományokat követi, ahol a szerződés célja, illetve tárgya nem képezi érvényességének a kifejezett feltételét³².

Ez természetesen nem azt jelenti, hogy a magyar jogban a két fogalom nem játszott központi szerepet a kötelmi jogok terén. Például Antalfy Mihály véleménye szerint az adásvételi szerződésnek van egy közvetlen és egy közvetett tárgya³³. A közvetlen tárgy a dolog tulajdonjogának az átruházására vonatkozik. Az átruházás alatt a dologi jogi pozícióban történő tényleges és végleges alanyváltást kell érteni. A szerződés közvetett tárgya maga a dolog, amelyre vonatkozóan a jogok és kötelezettségek átruházódnak. Ez nagyjából megegyezik a Code Civil rendelkezéseivel, hiszen a közvetlen tárgy a szerző értelmezésében úgy tűnik, hogy éppen maga a jogügylet következménye, vagyis az adásvétel.

A régi Ptk³⁴ 227§1 cikke, -amely a „Szerződés tartalma és tárgya” alcím alatt található- előírta ugyan, hogy „a szerződésben kikötött szolgáltatás valamely dolog adására, tevékenységre, tevékenységtől való tartózkodásra vagy más magatartásra irányulhat”, viszont nem definiálta konkrétan a szerződéses tárgy fogalmát. Az új Ptk³⁵ sem tartalmaz a Code Civil-hez hasonló rendelkezéseket. A szerződés alapelveire vonatkozó cikkeiben (6:58§-6:62§), a magyar törvényhozó sokkal inkább az akarati elemre és a szerződéses szabadság elvére fektette a hangsúlyt. Ettől függetlenül több helyen kerül említésre a szerződés tárgya. Pl. A 6:235§ (2) cikkben a törvényhozó elrendeli, hogy amennyiben az ajándékozási szerződés tárgya ingatlan, akkor a tulajdonjog átruházása mellett, az adományozó köteles a dolog birtokának az átruházására is. A 6:342§ cikk szerint amennyiben a bérleti szerződés tárgya egy lakás céljára szolgáló ingatlan, akkor speciális rendelkezéseket kell figyelembe venni. Mindkét esetben a szerződés közvetett tárgyára utal a törvényhozó.

A franciához hasonlóan, a magyar jogi szakirodalom is különbséget tesz a kötelelem tárgya és a szerződés tárgya között. A kötelelem tárgya alatt a szolgáltatást érti, amit a jogosult elvárhat a kötelezettől³⁶, a szerződés tárgya alatt pedig ennek tartalmát érti, amely részletezi a jogviszony alanyainak a szolgáltatásait³⁷.

A szerződés céljának a meghatározása a magyar jogban már komplexebb feladat. A klasszikus magyar szakirodalom³⁸ a fogalmat *jogcímnek* titulálja. Ez azért megtévesztő, mert összetéveszthető a birtokszerzés jogcímével, a *iustus titulus*-al. Tury Sándor szerint a jogcímnek három válfaja létezik: a teljesítési jogcím (*causa solvendi*), amely alapján a szerződés célja bevállalni egy kötelmet, amellyel egy másik, már létező kötelmet teljesít a bevállaló fél; jogszerzés címe (*causa acquirendi*), melynek alapján a szerződés célja nem más, mint a másik fél ellenszolgáltatása, illetve az ajándékozás jogcíme (*causa donandi*), amelynek alapján az adományozó célja az adományozott fél jutalmazása. Ezeknek alapján Tury azt a következtetést vonta le, hogy általában minden lehetséges szerződéses cél a fenti esetek egyikébe sorolható be, a szerződés típusától függően. Tury nézetei szerint a magyar jogban a szerződéses cél objektív és nem szubjektív. A felek szubjektív célja, noha létezik, valójában nincs jogi

³² Dudás Attila: A szerződés célja (kauzája) az európai és a magyar jogban, Acta Universitatis Segediensis, 2/2012.

³³ Antalfy Mihály: Vétel, csere – Szladits Károly – Magyar magánjog, IV. kötet, Kötelmi jog, különös rész, Grill Károly Könyvkiadóvállalat, Budapest, 1938-1942, 201 o.

³⁴ 1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről.

³⁵ 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről.

³⁶ Kriston Edit, Sági Edit, Tóth Gergő: Jogi Alapismeretek, Novotni kiadó, Miskolc, 2016, 163 o.

³⁷ Leszkován László: A szolgáltatás és annak teljesítése, a tartalom és szerződésszegés kapcsolata, Polgári Jog 2016/10 Tanulmány, Wolters Kluwer on-line jogtár.

³⁸ Tury Sándor Kornél: A jogcím, megjelent Szladits Károly – Magyar magánjog, IV. kötet, Kötelmi jog, különös rész, Grill Károly Könyvkiadóvállalat, Budapest, 1938-1942, 15-152 o.

relevanciája. Amennyiben egy szerződésben a felek valós szubjektív célja közerkölcsbe ütközne, a szerződés semmis lenne, de nem a közerkölcsöt sértő cél miatt, hanem a szerződéses szabadság határainak a megsértése miatt.

Tury szemlélete megegyezik a német és osztrák polgárjogi szakirodalom nézeteivel. A német polgárjogban Fickentscher a visszterhes szerződéseket a kölcsönösség fogalmával magyarázza: a visszterhes szerződésben az egyik fél azért vállal kötelezettséget, mert a másik fél is kötelezettséget vállalt³⁹. Minden visszterhesszerződés bizonyos célok összességét feltételezi, amelyet a német irodalom jogi célnak (Rechtswert) vagy a szerződés céljának (Zweck des Vertrages) nevez⁴⁰. Ez a szerződési cél mindig objektív és típus-azonos, ami alapvetően megkülönbözteti az indítéktól, amely szubjektív természetű és egyoldalú.⁴¹

Az angol jogrendszerben, a magyarhoz hasonlóan, a szerződés tárgya, illetve célja nem képezik a szerződés kifejezett érvényességi feltételét. Az angol jogban a célhoz valamelyest hasonló funkciót tölt be „*consideration*” szerződés érvényességi feltétel. Ez alatt valamely ellenszolgáltatásra vonatkozó ígérettel (az u.n. „*promise*”) okozati összefüggésben álló szolgáltatást értenek, amely állhat valaminek a tevésében, abbahagyásában vagy tűrésében és mint ilyen, csak a visszterhes célt foglalja magába. Éppen ezért a cél tágabb fogalom a „*consideration*”-nál és nem összetévesztendő vele.⁴² Ennek ellenére mégis az angol normaszöveg versenyellenes tárgyról beszél, nem versenyellenes célról, mint a magyar hivatalos fordítás.

A fent említett rövid elemzés alapján azt a következtetést kell levonnunk, hogy a nyelvtani elemzéstől eltérően, a fogalmak jogi szempontból nem szinonimák egymással és élesen elkülöníthetők. Úgy a magyar polgári jogban, mint a francia eredetű kontinentális jogban különbséget kell tenni a szerződés tárgya és célja között, a kettő kapcsolatban levő, de mégis elkülöníthető fogalom. A szerződés tárgya általában objektív módon beazonosítható, míg a szerződés célja egy teljesen szubjektív, mentális reprezentációt jelent. Ami a beazonosítását illeti viszont, a magyar és német jogban a szerződés célját általában be lehet határolni objektív módon, míg a francia jogban a szerződéses célnak csak első vetületét, a közvetlen célt lehet objektív módon beazonosítani.

Miután bebizonyosodott, hogy polgári jogi szempontból a tárgy és a cél nem ugyanazt jelenti, fontos lenne megállapítani, hogy mégis mivel magyarázható, honnan származik ez a terminológiai eltérés a versenyjogban.

A történelmi jogértelmezési módszer

A cikk eredete az 1958-ben életbe lépett Római Szerződéshez köthető, amely létrehozta az Európai Gazdasági Közösséget. A szerződés egyik fő célja az volt, hogy létrehozza a közös piacot, ahol az áruk, szolgáltatások, személyek, illetve tőke szabadon mozoghatnak. A szabad piac létrehozása és ennek védelme érdekében a szerződő felek versenyjogi szabályozásokat is beleírtak a szerződésbe. Más szóval, a közös piac létrehozása volt a fő cél és ennek létrehozása érdekében születettek meg, több más cél mellett, a versenyjogi szabályok⁴³. A Római Szerződés 85. cikke szinte módosítatlanul fennmaradt

³⁹ Wolfganf Fickentscher, Andreas Heinemann: Schuldrecht, 10. völlig neu bearbeitete Auflage, De Gruyter kiadó, Berlin, 2006, 37. o.

⁴⁰ L. Klinke, Ulrich: Causa und genetisches Synallagma: zur Struktur der Zuwendungsgeschäfte, Berlin, 1983, 19 o.

⁴¹ Wolfganf Fickentscher, Andreas Heinemann: u.o. 89 o.

⁴² Tury Sándor Kornél: u.o. 54 o.

⁴³ Tóth Tihámér: The Competition Law provisions of the 60 years old Treaty of Rome, Hungarian Yearbook of International Law and European Law, 2018, www.elevenjournals.com, 79-98 o.

máig és ma az EUMSZ 101. cikke lett anélkül, hogy az évek során átesett volna terminológiai változásokon.

A történelmi értelmezés célja az, hogy meghatározza, hogy a norma létrehozásakor milyen probléma megoldására szolgált. Ennek érdekében meg kell vizsgálni, hogy a norma mellett melyek voltak azok az előkészítő dokumentumok vagy tanácskozási jegyzőkönyvek, amelyekben rögzítve vannak a normát előkészítő tárgyalások vagy magyarázatok. Sajnos a szerződő tagállamok nagyon ügyeltek arra, hogy ezek a tárgyalások és jegyzőkönyvek titkosak maradjanak és ezek a dokumentumok, noha léteznek, csak részben lettek hivatalosak⁴⁴ és számunkra nem váltak elérhetővé a jelen tanulmány megírásakor. Azok az elemzők⁴⁵, akiknek szerencséje volt ezeket a dokumentumokat tanulmányozni rámutattak, hogy a 85. cikknek a megszerkesztésekor a szerződő tagállamok nagyban merítettek az Európai Szén és Acélközösséget létrehozó szerződés (A továbbiakban „ESZAK”) előzetes tárgyalásaiból. Az ESZAK szerződés képezte a kiindulópontot a Római Szerződés szövegezéséhez. A szerző megjegyzi, hogy a francia delegáció 1950-ben előterjesztett egyik verziója a következőképpen szólt:

*„Aucune entreprise... ne peut agir de concert avec une autre entreprise, conclure aucun accord, dont le but ou le résultat direct ou indirect serait dans la marché commun...”*⁴⁶

Amint észrevehető, a francia delegáció a duális megközelítés híve volt: a magatartásokat versenyellenes „célúra”, illetve közvetlen vagy közvetett versenyellenes „következményűre” osztotta volna fel. Végül az ESZAK szerződés végleges szövegezésében elvetették a francia javaslatot és a következőképpen fogalmazták meg a 65. cikket:

„Sont interdits tous accords entre entreprises, toutes décisions d'associations d'entreprises et toutes pratiques concertées qui tendraient, sur lo marché commun, directement ou indirectement, à empêcher, restreindre ou fausser le jeu normal de la concurrence et en particulier...”

Az ESZAK szerződés a monista megközelítést alkalmazta, tehát nem választotta ketté a versenyellenes magatartásokat. A szöveg alapján tilos minden olyan vállalkozások közötti megállapodás, vállalkozások csoportosulásának a döntése vagy összehangolt magatartás a közös piacon, amely közvetlenül vagy közvetetten hajlamos a verseny megakadályozására, korlátozására vagy torzítására. A tilalom az u.n. „hatás-elv” alapján volt meghatározva: csak azok a magatartások kerültek tiltásra, amelyek hajlamosak voltak a verseny korlátozására, függetlenül attól, hogy konkrétan kiváltottak-e ilyen hatást vagy sem.

Az ESZAK szerződéshez hasonló szövegezés volt a Német Szövetségi Köztársaságban életbe léptetett 1957-es versenytörvénynek⁴⁷:

„I(1) Verträge, die Unternehmen oder Vereinigungen von Unternehmen zu einem gemeinsamen Zweck schließen, und Beschlüsse von Vereinigungen von Unternehmen sind unwirksam, soweit sie geeignet sind, die Erzeugung oder die Marktverhältnisse für den Verkehr mit Waren oder gewerblichen Leistungen durch Beschränkung des Wettbewerbs zu beeinflussen.”

A német törvényhozó is a monista megközelítés alapján határozta meg a versenyellenes magatartásokat viszont bevezette a célzat (zweck) fogalmát. A cikk tiltása alá ugyanis csak azok a közös célzatú megállapodások kerültek, amelyekről valószínűsíthető, hogy befolyásolják a versenyt ennek

⁴⁴ Koen Lenaerts, José A. Gutiérrez – Fons : Az Európai Unió Bíróságának jogértelmezési módszerei, Hvgorac kiadó, Budapest, 2022, 52. oldal

⁴⁵ Anca Chiriță: A legal-historical review of the EU Competition rules, The International and Comparative Law quarterly, Vol. 63, 2. szám, Cambridge University Press, 2014, 281-316 o.

⁴⁶ Anca Chiriță: u.o.

⁴⁷ Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen (a továbbiakban a „GWB”), 1957 július 27-én lépett életbe.

megfékezése által. A megközelítést azért lehet továbbra is monistának nyilvánítani, mert továbbra is csak egy típusú magatartásra vezet be tiltást, viszont ennek a magatartásnak két feltétele van: egy közös célja, illetve valószínűsíthető versenyt befolyásoló potenciális hatása.

Az NSZK mellett abban az időben Franciaországnak is volt egy versenyt szabályozó törvénye, mégpedig a 45/1483-as Rendelet, amely az árak meghatározására vonatkozott. A Rendelet 1945-ben lépett érvénybe, de 1953-ban volt módosítva.⁴⁸ A módosítás következtében lett bevezetve az 59bis cikk, amely a következőket írta elő:

„Les actions concertées, conventions, ententes expresses ou tacites, ou coalitions sous quelque forme et pour quelque cause que ce soit, ayant pour objet ou pouvant avoir pour effet d'empêcher, de restreindre ou de fausser le jeu de la concurrence, notamment: ...”

Amint látható, a francia törvényhozó konzekvens volt az ESZAK szerződésben javasolt duális megközelítéshez, amely alapján a tiltott magatartások lehetnek versenyellenes „tárgyú”, illetve versenyellenes „hatású”-ak. Ami változott viszont az a két elképzelt versenyellenes magatartás típusának az elnevezése: amíg 1950-ben versenyellenes célú, illetve következményű magatartások meghatározását javasolta a francia delegáció az ESZAK szerződés szövegezésekor, addig 1953-ban már versenyellenes tárgyú, illetve hatású magatartásokat marasztalt el a francia nemzeti törvényhozó.

A német törvényhozó az ESZAK szerződés előírásaihoz hasonlóan a monista megközelítéshez maradt hű amikor 1957-ben életbe léptette a német versenytörvényt. Ugyanakkor észrevehető, hogy konzekvensek maradtak a „cél” megfogalmazás mellett és nem tértek át a „tárgy” megfogalmazásra, mint a franciák.

Valószínűsíthető, hogy a Római Szerződés szövegezésekor a két delegáció álláspontja nem egyezett, viszont a kortárs Joliet⁴⁹ szerint a francia elgondolás érvényesült, mivel a végső verzióját a Római Szerződés 85. cikkének az 1953-ban módosított 45/1483-as Rendelet inspirálta. Joliet kijelentése részben igaz. A szerződő felek valóban áttértek a duális megközelítésre a francia modellt követve, viszont a németek nem vették át teljes mértékben a francia megfogalmazást a tárgy vagy hatást illetően („*objet ou effet*”) és megmaradtak a cél vagy hatás („*bezwecken oder bewirken*”) fogalomnál.

A duális megközelítés bevezetése mellett a francia delegációnak a hatására lett bevezetve a szerződésbe a „megállapodás” fogalma is. 1950-ben a német delegáció még azt javasolta, hogy a tiltás csak a felek által megkötött „szerződésekre” vonatkozzon. A francia delegációnak sikerült meggyőzni a német felet arról, hogy célszerűbb, ha a tágabb értelemben vett „megállapodás” kerül a szövegbe⁵⁰. A francia hatás döntőnek és véglegesnek bizonyult, hiszen sem az utólagosan életbe léptetett francia vagy német versenytörvényben, sem a Római Szerződésben nem került használatra a szerződés szó (franciául „*contrat*”) hanem a tágabb értelmű megállapodás (franciául „*convention*” vagy „*accord*”, angolul „*agreement*”).

A francia delegáció azért ragaszkodott a „szerződés” fogalom kiiktatásához, mert az elképzelések alapján ezt a típusú versenyellenes magatartást nem szerették volna csak azokra a jogi aktusokra szorítani, amelyek szerződésnek tekinthetők. A tiltást bármilyen típusú megegyezésre vagy összejátszásra ki szerették volna tolni, függetlenül attól, hogy ezek a nemzetállamok jogi előírásai alapján szerződésnek minősültek vagy sem. Ennek következtében célszerűbbnek látták, ha a restriktív és jogilag pontosabban behatárolható „szerződés” fogalmát lecserélik a tágabb értelmezésű

⁴⁸ Megjelent a Francia Hivatalos Közlöny 187/1953-as számában. Letölthető a következő linken: <https://www.legifrance.gouv.fr/download/securePrint?token=Nppw8AsKF5tH5R23CviF>

⁴⁹ René Joliet: u.o. 133 oldal.

⁵⁰ Anca Chiriță: u.o. 293 o.

„megállapodásra”. A két fogalom közötti különbség nem volt újkeletű, hiszen már a római jogban is létezett⁵¹. A megállapodás („*pactum*” vagy „*conventio*”) nem hozott létre végrehajtható kötelmet a felek között, a szerződéssel („*contractus*”) ellentétben.

Az EU bíróságainak az állandó ítélkezési gyakorlata reflektálta a szerződő tagállamok gondolatmenetét: az ítélkezési gyakorlatából kitűnik, hogy a „megállapodás” fogalom magába foglal minden olyan esetet, amelyben a felek kifejezték a közös szándékukat, hogy a piacon egy meghatározott módon fognak viselkedni⁵², függetlenül attól, hogy ez a megegyezés szerződésnek minősül-e vagy sem a nemzeti jog alapján.

Visszatérve a német és francia szövegezés közötti eltérésre, teljesen meglepő, hogy a felek ennyire eltérő értelmű jogi megfogalmazást használtak a Római Szerződés szövegezésekor. A francia delegáció és a fordítók a Code Civil rendelkezéseinek a hatása alatt úgy vélték, hogy a versenyellenes magatartás „célját” célszerűbb lenne módosítani versenyellenes „tárgyra”. Talán úgy érezték, hogy helytelen lenne összekapcsolni a cél fogalmát a „megállapodás” fogalmával, mert az előbbi jogi szempontból túl szorosan kapcsolódik a szerződéshez, mint ennek érvényességi feltétele. A versenyjogi szempontból vett megállapodás viszont nem szorítkozik a polgárjogi szempontból vett szerződés fogalmára.

Ugyanakkor lehetséges az is, hogy a francia fél úgy érezte, hogy a jogi szempontból vett „cél” fogalom túlságosan komplex meghatározást igényelne, hiszen a Code Civil alapján (és az erre épülő kontinentális polgári jogban), a cél elemzésekor figyelembe kell venni ennek mindkét változatát, a *causa proxima*-t és a *causa remota*-t. A megállapodás közvetett céljának a megállapítása viszont azt feltételezte volna, hogy az illetékes hatóságok különböző bizonyítékok alapján állapítsák meg a felek szubjektív célját. Amint viszont látni fogjuk lennebb, a Bíróság joggyakorlata szerint a versenyellenes magatartások céljának (a magyar verzió alapján) az azonosításakor nem döntő a felek szubjektív célja. A jogi szempontból értelmezett cél fogalmának két szubjektív vetülete vélhetően annyira szétválaszthatatlannak tűnt a francia fél szemében, hogy inkább egy olyan fogalomra cserélték le, amely meghatározása teljesen objektív módon történik. A versenyellenes „tárgyú” magatartás, mint fogalom, általában nem enged arra következtetni, hogy ennek eleme lenne vagy lehetne bármilyen szubjektív akarat.

A német félnél ez a probléma nem állt fent, mivel a német jogrendszerben a szerződés célja nem minősült soha ennek kifejezett érvényességi feltételének⁵³. Ezért a német félnek nem okozott problémát a célt pusztán objektív alapon értékelni.

A fentiek fényében azt a következtetést vagyunk kénytelenek levonni a történelmi elemzésből, hogy az Római Szerződés 85. cikkét a tagállamok nem fordították le egységesen azért, mert a szövegezésekor a saját nemzeti polgárjogi hagyományaiktól vagy akár a már meglevő nemzeti versenyjogi rendelkezéseiktől nem tudtak, vagy nem akartak teljes mértékben eltekinteni. Ennek következtében a Római Szerződés francia és német verziójának a terminológiája módosíthatatlanul bekerült az európai integrációt biztosító további szerződésekbe is, végezetül pedig az EUMSZ 101. cikkébe.

Annak ellenére, hogy a versenyellenes cél, illetve hatás nagy érdeklődést váltott ki a versenyjogi szakirodalomban és több monográfia témája volt⁵⁴, tudomásunk szerint a különböző fordítások közötti

⁵¹ Ernst Freund: Contract and consideration in roman law, Columbia Law Times, Vol. II, 5. szám, 1889.

⁵² T-41/96 – Bayer AG kontra Bizottság, 67. paragrafus, C-209-215, 218/78 – Van Landewyck kontra Bizottság, 85-86 paragrafus, C-41/69 – ACF Chemiefarma NV kontra Bizottság, ahol a megegyezés egy gentleman's agreement formájában jött létre.

⁵³ Dudás Attila: u.o.

⁵⁴ Okeoghene Odudu: The boundaries of EC competition law: the scope of Article 81, Oxford University Press, Egyesült Királyság, 2006, Saskia King: Agreements that restrict competition by object under 101(1) - Past, present

terminológiai eltérések meglepő módon nem voltak kimerítően elemezve. Ennek talán az a magyarázata, hogy a terminológiai fogalmazás mellett közben kiépült egy relatív nagy számú bírói joggyakorlat is a Bíróság részéről, amely arra törekedett, hogy az említett fogalmakat egységesen értelmezze és ennek következtében elsimítsa a terminológiai eltéréseket.

A teleológiai jogértelmezési módszer

Miután megvizsgáltuk, hogy mi volt a történelmi háttere az elemzett cikknek, a következőkben megpróbáljuk megállapítani, hogy mi volt a szerződő felek célja az EUMSZ 101. cikkében említett versenyellenes magatartás „céljának vagy hatásának” betiltásával, más szóval miért használták éppen ezt a megfogalmazást, mi volt a „célnak a célja”.

Az első megjegyzésünk az, hogy a törvényhozó a két fogalom közé ékelte a „vagy” kötőszót, ezzel is érzékeltetve, hogy a versenyellenes magatartás célja alatt nem ennek hatását értjük, mert ebben az esetben logikailag értelmetlen lenne a mondat. A másik levonható következtetés az, hogy az elemzés sorrendje a versenyellenes magatartás céljával kezdődik és csak ezután következik a hatáselemzés, ha szükséges. Ez azt jelenti, hogy a norma értelmében a cél-elemzés prioritást élvez a hatás-elemzéssel szemben. Ezt az álláspontot a Bíróság meg is erősítette már a norma hatálybalépésének kezdeti fázisában⁵⁵. Amennyiben tehát egy megállapodás célja a verseny akadályozása, korlátozása vagy torzítása, akkor nem szükséges továbbá ennek konkrét hatásait vizsgálni⁵⁶.

A törvényhozó célja tehát az volt, hogy a versenyellenes magatartásokat kettéválassza és elsőbbséget szenteljen a versenyellenes cél-elemzésnek. A cél-elemzés konkrét lépését a következő alponthan fogjuk megvizsgálni, a jogi precedens alapján. Annyit viszont fontos megjegyezni, hogy semmilyen formában nem lehet szükséges a magatartás konkrét hatásait vizsgálni ebben a fázisban. A magatartást tehát akkor lehet versenyellenes célúnak nyilvánítani, ha ez a jellegénél fogva elegendő károssági fokozatot mutat a versenyre olyannyira, hogy a konkrét hatásának a vizsgálatát már szükségtelenné teszi⁵⁷. Mindezekből tehát következtethető, hogy a versenyellenes célú magatartások azok, amelyek vélelmezhetőek, hogy negatív hatással vannak a versenyre, pontosabban az árakra, a javak és szolgáltatások minőségére és mennyiségére.

Amennyiben a cél-elemzés nem mutat ki elegendő károssági fokozatot, akkor a megegyezés konkrét hatásait kell megvizsgálni a releváns piacon. Ez viszont azt feltételezi, hogy részletes piacelemzést kell végezni, amely nagyon sok időt és energiát venne igénybe a versenyhivatali hatóságok részéről és a kimenetele kérdéses.

A cél-elemzést tehát a szerződő felek csak bizonyos restriktív esetekre szánták, amelyek a konkrét magatartás és ennek kontextusának elemzésére szorítkoznak. A cél-elemzés tehát egy „kiskapu”, amely segítségével a legegyszerűbb versenyellenes magatartásokat lehet beazonosítani anélkül, hogy szükséges lenne az említett magatartás konkrét hatásainak a hosszas és bizonytalan kimenetelű vizsgálata.

A Bizottság előszeretettel alkalmazza a cél-elemzést a gyakorlatban a fent említett előnyök miatt és az elmarasztaló döntéssel záruló kartellügyek döntő többségében versenyellenes célú megállapodásokat állapított meg. Tudomásunk szerint nincs hivatalos statisztikai kimutatás arra vonatkozóan, hogy az

and future, Phd disszertáció, Egyesült Királyság, 2015, Nagy Csongor István: The conceptual structure of EU competition law- Restrictive Agreements, Edward Elgar Publishing, Egyesült Királyság, 2024

⁵⁵ C-56/66 – Société Technique Minière kontra Maschinenbaum Ulm GmbH,

⁵⁶ C-56/64 és C-58/64 - Consten és Gründig kontra Bizottság

⁵⁷ Alison Jones, Brenda Sufrin : EU Competition Law – Text, Cases and Materials, hatodik kiadás, Oxford University Press, London, 2015, 193 o.

eddig meghozott elmarasztaló döntések hány százalékában volt megállapítva cél általi versenykorlátozás. Egy felmérés alapján⁵⁸, 2000 és 2012 között, leszámítva a súlyos versenykorlátozó megállapodásokat (u.n. *hardcore infringements*, amelyek általában versenyellenes célúnak vannak nyilvánítva), a Bizottság 18 elmarasztaló döntést hozott kartellügyben, amelyből 17 esetben versenyellenes célú megállapodás létezését állapította meg. Egy újabb felmérés alapján, amelyet maga a Bizottság közölt 2025-ben⁵⁹, 1990 és 2025 áprilisa között összesen 159 döntés született kartellügyben, viszont a közlemény nem tisztázza, hogy ezekben az esetekben hányban állapítottak meg versenyellenes célú megállapodást.

Az EU bíróságainak a joggyakorlata

Amint fent említettük, az EUMSZ cikkeinek a hivatalos értelmezését csakis az EU bíróságai (értjük itt az Európai Unió Törvényszékét, illetve a Bíróságot) illetékesek elvégezni, tehát ezeknek a joggyakorlata különösen fontos szerepet tölt be, hiszen az EUMSZ nem tartalmaz értelmező rendelkezéseket, amelyek alapján pontosítani lehetne a szövegben alkalmazott fogalmakat.

Az EU bíróságai előtt már az 1960-as években felmerült a versenyellenes cél és hatás fogalmának az értelmezése, ami mindmáig fejtörést okoz a versenyjogászoknak. Tanulmányunknak nem célja a versenyellenes cél és hatás kimerítő elemzése, éppen ezért csak azokra az esetekre fogunk szorítkozni, amelyek jelentőséggel bírnak a felvetett kérdés megoldásában.

Az első ügy az 1966-ból származó és STM néven lett közismert⁶⁰. Az ügyben a Párizsi Táblabíróság egy előzetes döntéshozatali kérelemmel fordult az EU Bíróságához azzal a céllal, hogy az utóbbi értelmezze a Római Szerződés 85. cikkét. A francia fordítás szerint a Bíróság kimondta, hogy egy megállapodás akkor minősül versenyellenes „tárgyúnak”, ha ennek pontos tárgya („*l'objet même de l'accord*”) a verseny meggátolása vagy torzítása. Annak érdekében, hogy ezt a pontos tárgyat azonosítani lehessen, meg kell vizsgálni az adott szerződés előírásait az adott gazdasági kontextusban⁶¹:

„... que le caractère non cumulatif, mais alternatif de la présente condition, marqué par la conjonction « ou », conduit d'abord à la nécessité de considérer l'objet même de l'accord, compte tenu du contexte économique dans lequel il doit être appliqué; “

A francia fordítás megegyezik a korabeli olasz hivatalos fordítással⁶², ahol ugyancsak a megegyezés „tárgya” szerepel:

„sottolineato dalla congiunzione « o », implica innanzitutto la necessità di prendere in considerazione l'oggetto stesso dell'accordo, tenendo conto delle circostanze economiche in cui esso deve essere applicato”.

A német verzióban⁶³ viszont nem a megállapodás tárgya szerepel, hanem ennek pontos célja:

„Hieraus ergibt sich zunächst die Notwendigkeit, den eigentlichen Zweck der Vereinbarung in Betracht zu ziehen, wobei die wirtschaftlichen Begleitumstände ihrer Durchführung zu berücksichtigen sind”

⁵⁸ Damien Geradin: Effect-based enforcement of Article 101 TFUE: „object paradox”, Kluwer Competition Law Blog, 2012.

⁵⁹ https://competition-policy.ec.europa.eu/antitrust-and-cartels/cartels-cases-and-statistics_en

⁶⁰ C-56/66 – Société Technique Minière kontra Maschinenbaum Ulm GmbH.

⁶¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:61965CJ0056>

⁶² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/IT/TXT/PDF/?uri=CELEX:61965CJ0056>

⁶³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/PDF/?uri=CELEX:61965CJ0056>

A később csatlakozott egyes tagállamok utólagos fordításai is megosztottak voltak. Az angol verzió szerint⁶⁴ a versenyellenes tárgyú magatartás az, amelynek pontos célja a verseny korlátozása:

„The fact that these are not cumulative but alternative requirements, indicated by the conjunction 'or', leads first to the need to consider the precise purpose of the agreement, in the economic context in which it is to be applied. This interference with competition referred to in Article 85 (1) must result from all or some of the clauses of the agreement itself.”

A spanyol verzió⁶⁵ megegyezik a francia verzióval, ebben is a szerződés „tárgya” kifejezés szerepel:

„...que el hecho de que, como indica la conjunción «o», se trate de requisitos alternativos y no acumulativos, lleva en primer lugar a la necesidad de considerar el objeto mismo del acuerdo, habida cuenta del contexto económico en el que se debe aplicar;”

A portugál verzió⁶⁶ is a megállapodás tárgyról beszél:

„O carácter não cumulativo mas alternativo deste requisito, indicado pela conjunção «ou», conduz, antes de mais, à necessidade de considerar o objecto do próprio acordo, tendo em conta o contexto económico no qual se integra”

A fenti államok hivatalos fordításait nem három csoportra lehet osztani:

Az elsőbe csoportba sorolhatók a francia, olasz, spanyol és portugál fordítások. Ezek az államok úgy a Római Szerződés 85. cikkét (a jelenlegi EUMSZ 101 cikke) mint az STM döntést konzekvensen fordították és mindkét esetben a megállapodás tárgyról beszélnek. Az ide tartozó fordítások gondolatmenete viszont igencsak hézagossá teszi: ezek alapján a megállapodás versenyellenes tárgyú minősül abban az esetben, ha a releváns gazdasági kontextust figyelembe véve a megállapodás pontos tárgya a verseny akadályozása, korlátozása vagy torzítása.

A második csoportba tartozik a német megközelítés, amely úgy a szerződésekben, mint az STM döntésben konzekvensen a megállapodás céljára fordította a fogalmat. Az első csoportra érvényesülő kritika a második csoportra is érvényes.

Végül a harmadik csoportba tartozik az angol fordítás, amely a Római Szerződés 85. cikkében még tárgyról beszél, de az STM esetben a fogalmat pontos célként magyarázza. Ennek értelmében, a magatartásnak akkor versenyellenes a tárgya, ha a releváns gazdasági kontextust figyelembe véve meg lehet állapítani, hogy a megállapodás pontos célja a verseny akadályozása, korlátozása vagy torzítása.

Az évek elteltével a Bíróság folyamatosan finomította a joggyakorlatát a versenyellenes célú magatartások meghatározását illetően és talán az STM ügy angol verzióját igazolta vissza, noha az angol fordítás utólagos volt, hiszen az Egyesült Királyság 1973-ban csatlakozott az Európai Gazdasági Közösséghez. A BIDS ügyben⁶⁷ a Bíróság kifejtette, hogy annak érdekében, hogy egy megállapodás versenyellenes célúnak legyen minősítve, az első lépés a megegyezés tartalmának az elemzése és az általa elérni kívánt objektív célkitűzéseket⁶⁸ kell azonosítani. Amennyiben a megállapodás objektív célja versenyellenes, akkor nem tekinthető mérséklésnek, ha a felek szubjektív célja nem a törvény megszegése volt, hanem éppen egy bizonyos gazdasági ágazaton belüli túlermelési válság kezelése.

⁶⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/PDF/?uri=CELEX:61965CJ0056>

⁶⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/PDF/?uri=CELEX:61965CJ0056>

⁶⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PT/TXT/PDF/?uri=CELEX:61965CJ0056>

⁶⁷ C-209/07 – BIDS, 21. paragrafus magyar fordítása.

⁶⁸ Az angol fordítás alapján „objective aims”, a francia fordítás alapján „buts objectifs”, a német fordításban „objektiven Ziele” szerepel.

A Bíróság e döntés alapján különbséget tesz tehát a megállapodás „objektív célja” és a felek „szubjektív célja” között. A versenyellenes célnak a megállapításához csakis a megállapodás objektív célja a fontos. A joggyakorlat és az elemzők folyamatosan megerősítették, hogy a felek szubjektív célja nem lényeges a versenyellenes magatartás feltárásának a fázisában, de figyelembe vehető a szankció megszabásának a fázisában⁶⁹.

Ha összevetjük ezt az indoklást a francia alapú kontinentális polgárjog rendelkezéseivel, akkor arra a következtetésre kell jutnunk, hogy a versenyellenes cél fogalma nem egyezett meg a francia jogban használt szerződéses cél fogalmának egyik vetületével sem. A *causa proximával* nem volt azonosítható, mivel ez szerződés típuson belül ugyanaz, ami azt a következtetést vonná maga után, hogy bizonyos típusú szerződések automatikusan, típusuknál fogva nem versenyellenesek, míg mások minden esetben versenyellenesek. Ez viszont nem felel meg a valóságnak, hiszen vannak olyan esetek is a joggyakorlatban, amelyben a felek látszólag jogos megegyezést kötöttek, de az elemzés következtében a Bíróság mégis cél általi versenykorlátozást állapított meg. Más szóval, a versenyellenes célt nem lehet csupán formai elemek alapján meghatározni.

Erre egy jó példa a *Generics* ügy⁷⁰, amelyben a Bíróság megállapította, hogy az originális gyógyszer-gyártó és egy generikus gyártó közötti szabadalomra vonatkozó bírósági ügyet lezáró tranzakciós szerződés versenyellenes célú volt, mert a tranzakciós szerződés egy u.n. *pay for delay* típusú megegyezésre alapult, amely alapján az originális gyógyszer-gyártó egy különösen magas kártalanítást fizetett a generikus gyártóknak annak érdekében, hogy lezárják a peres ügyet és cserében az utóbbiak lemondjanak a keresetről, elismerve az originális gyógyszer-gyártó szabadalmi jogának további érvényességét. E mellett a felperesek forgalmazási szerződéseket kötöttek az originális gyógyszer-gyártóval az ügyben levő paroxetin alapú gyógyszert illetően. Önmagában egy tranzakciós szerződés nem tekinthető versenyellenesnek csak a típusa miatt, viszont ebben az esetben a Bíróság versenyellenes célú megegyezést állapított meg többek között a kártalanítás magas ára miatt, amely gyakorlatilag egy fizetést takart annak érdekében, hogy a generikus gyártók ne lépjenek be a releváns piacra egy ideig. Noha a szerződésrendelkezései formailag nem minősültek versenyellenes célúnak, kiderült, hogy ennek objektív célja mégis az volt, hogy a magas fizetség áráért a generikus gyógyszer-gyártók távol maradjanak az adott releváns piactól. Magyarul mondva, egy piacfelosztás történt.

A kijelentés fordítva is igaz: vannak olyan példák a joggyakorlatban, ahol, noha az elemzett megegyezés olyan előírásokat tartalmazott, amelyek első látásra súlyosan sértették a versenyt, mégsem biztos, hogy versenyellenes célú volt a magatartás. Egy ilyen példa a *Nutricia* ügy⁷¹, amelyben a Nutricia vállalat, amely csecsemőknek szánt élelmiszerek gyártásával foglalkozott, eladta a Remia és Luycks leányvállalatait harmadik feleknek. Mindkét szerződésben volt egy-egy olyan cikk, amely arra kötelezte az eladót, hogy 10 évig, illetve 5 évig ne léphessen vissza a releváns fent említett élelmiszerek piacára a szerződés aláírása után. A versenytilalmi klauzulának az volt a célja, hogy megvédje ideiglenesen a vásárlót az eladó által gyakorolt potenciális kereskedelmi versenytől egy adott ideig. A Bizottság nem hagyta jóvá a megállapodást, arra hivatkozva, hogy a versenytilalmi megállapodás érvénye túl hosszú. Az ügy az EU Bírósága elé került, amely kimondta, hogy annak érdekében, hogy meg lehessen állapítani, hogy a cikk versenyellenesnek minősül-e, elemezni kell a szerződéses rendelkezés kontextusát, illetve azt a hipotetikus helyzetet, amely akkor alakulna ki, ha a cikk nem kerül be a szerződésbe. Ebben az utóbbi esetben az adott kontextusban semmi nem állította volna meg az eladó Nutricia vállalatot, hogy a szerződés megkötése után visszanyerje az eladott leányvállalatok klientúráját

⁶⁹ Tóth Tihamér: *Unió és magyar versenyjog*, Wolters Kluwer kiadó, Budapest, 2020, 173 o.

⁷⁰ C-307/18 – *Generics Ltd* kontra CMA

⁷¹ C-42/84 – *Remia Bv és Nv Verenigde Bedrijven Nutricia c. Bizottság*, 18-20. paragrafusok.

és ennek következtében kizorítsa a vásárlókat az érintett piacról, figyelembe véve az érintett piac széleskörű ismeretét. A versenytilalmi cikk tehát azt volt hivatott biztosítani, hogy a szerződés értelmében új vállalkozások fognak belépni az érintett piacra, aminek versenyszerkentő hatása van. A Bíróság az ügyben végül egyetértett a Bizottság érvelésével, hogy a versenytilalom érvénye túllépte azt a határt, ami ténylegesen elégséges lett volna arra, hogy a vásárlóknak ideje legyen megszilárdítani a pozícióikat a releváns piacon ezért helybenhagyta a Bizottság által előzetesen jóváhagyott 4 éves versenytilalmat.

A versenytilalom egy olyan előírás, amely indirekt módon a piac felosztásához vezet a felek között és ennek következtében elméletileg egy súlyosan versenyellenes magatartásnak minősül. Ennek ellenére, a jelen esetben a Bizottság és a Bíróság egyértelműen elismerte elvben, hogy bizonyos kontextusokban a versenytilalmi klauzula nem minősül versenyellenesnek. Amint észrevehető az ügyben, a Bizottság nem is alkalmazta a célelemzést az ügyben, hanem direkt hatáselemzés alapján állapította meg a versenyellenes magatartást ezzel elismerve azt, hogy a versenytilalmi klauzulának célja nem versenyellenes.

Egy másik említésre méltó eset a *Super Bock Bebidas* ügy⁷², amelyben a Bíróság egy előzetes döntéshozatali kérelemre felelve elemezett egy kizárólagos forgalmazási szerződést, amely a Super Bock italgyártó és ennek forgalmazói között jött létre. A kereskedelmi feltételek között meg volt szabva a gyártó által megszabott viszonteladási ár is, amelyet a forgalmazóknak tiszteletben kellett tartaniuk. Mint tudjuk, a viszonteladási ár rögzítése egy különösen súlyos versenyellenes magatartásnak minősül (u.n. hardcore infringement) olyannyira, hogy az EU Bizottsága által kiadott vertikális csoportmentességi rendeleteiben eddig mindig a 4. cikk fekete listájára került⁷³. Ennek ellenére, a Bíróság figyelmeztetett arra, hogy nincs teljes átfedés a cél általi versenykorlátozás és a súlyos versenyellenes magatartás között. Ugyanakkor a nemzeti bíróság köteles a cél-elemzés összes lépését elemezni és csak akkor nyilvánítani versenyellenes célúvá a szóban forgó megállapodást, ha az teljesíti a cél-elemzés feltételeit. Más szóval, nem lehet egy magatartást pusztán formai okokra hivatkozva versenyellenes célúvá nyilvánítani.

Ami a *causa remota*-t illeti, ez sem fedti le a versenyellenes cél fogalmát, hiszen amint a Bíróság is kifejtette, az objektív cél alatt nem a felek szubjektív akarata értendő. A *causa remota* esetében pedig *csakis* a felek szubjektív célja a mérvadó. A versenyjog nem mellőzi teljes mértékben a szubjektív célt, hiszen figyelembe lehet venni azt, ha a vállalkozók szubjektív célja a verseny korlátozása vagy torzítása volt, viszont nem tulajdonít döntő relevanciát neki a versenyellenes célú magatartások beazonosítási eljárásában.

A Bíróság a 2023 decemberében hozott *Superleague* döntése⁷⁴ jól reflektálja a joggyakorlatnak a részletes kifinomulását, illetve a célelemzés konkrét lépéseit. Az említett paragrafusokban ugyanis a Bíróság megállapította a konkrét lépéseket a versenyellenes célú magatartás azonosítására:

Első lépésként elemezni kell a megállapodás konkrét „lényegét”⁷⁵, vagyis a megállapodás tartalmát. A második lépésként a konkrét legális és gazdasági kontextust kell elemezni, amelyben a megállapodás

⁷² C-211/22 – Super Bock Bebidas SA kontra Autoridade da Concorrência, 27-43. paragrafusok.

⁷³ A jelenleg érvényben levő csoportmentességi rendelet az EU Bizottságának a 2022/720-as Rendelete az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikke (3) bekezdésének vertikális megállapodások és összehangolt magatartások csoportjaira történő alkalmazásáról, megjelent az EU Hivatalos Lapjának L134/4. kiadásában 2022.05.11-én.

⁷⁴ C-333/21 – European Superleague Company SL, 161-168. paragrafusok.

⁷⁵ Itt a magyar verzió különösen pontatlan. Nem a megállapodás „lényegének” az azonosítása a fontos, hanem a megállapodás előírásainak, tartalmának a vizsgálata. Az angol verzióban „wording of the agreement” szerepel. A

létrejött⁷⁶. Végül, harmadik lépésként, meg kell határozni a megállapodás által megszabott objektív célokat⁷⁷. Az objektív célok alatt, a Bíróság a magatartás elsődleges indokát érti, vagyis az egyeztetés által követett azonnali és közvetlen célokat⁷⁸.

A joggyakorlat által felvázolt konkrét lépéseket illetően nem véletlen, hogy a megállapodás objektív céljának a megállapítása az utolsó lépés: ez ugyanis a versenyellenes célvizsgálat végső következtetése kell legyen. Más szóval, a megállapodás akkor versenyellenes célú, ha ennek objektív célkitűzése a verseny korlátozása vagy torzítása, a megállapodás tartalma, valamint a releváns gazdasági és legális kontextus fényében⁷⁹.

Ez a típusú megközelítés hasonlóságokat mutat a német és magyar polgárjogban alkalmazott objektív cél-elemzéshez, hiszen a versenyellenes cél megállapítása ugyancsak objektív módon történik. A két elemzés viszont mégsem azonos, hiszen a polgárjogban alkalmazott cél-elemzés lényege a szerződő felek szubjektív céljának a megállapítása, ami teljesen objektív elemek figyelembevételével történik. A versenyellenes cél megállapítása viszont csakis a megállapodás, mint egység, objektív célzatának a beazonosítására szorítkozik. Ezek alapján elméletileg versenyellenes célúnak lehetne nyilvánítani olyan megállapodásokat is, amelyek létrehozásánál a felek szubjektív célja nem volt a verseny gátolása vagy torzítása.

A Code Civil-re alapuló tagállamok által használt „versenyellenes tárgy” azonosítási elemeiből arra lehet következtetni, hogy ez csak részben azonosul a szerződéses tárgy polgárjogi fogalmával. Ahogyan fennebb is említésre került, a szerződés tárgyát ennek tartalmából, vagyis a szerződő felek jogaiból és kötelezettségeiből kell meghatározni. A szerződés tárgya nem más, mint az a jogügylet, amely alapján a felek létrehoznak, módosítanak vagy megszüntetnek egy jogviszonyt. Ezt a jogügyletet általában objektív módon be lehet határolni a szerződés tartalma alapján, kivéve azokat az eseteket, amikor a rendelkezések nem tiszták vagy kétértelműek. Ezekben az utóbbi esetekben viszont a szerződés tárgyának a megállapításakor figyelembe lehet venni a felek szubjektív akaratát, illetve azt, hogy hogyan hajtották végre a szerződést.

A versenyellenes „tárgyú” magatartást viszont nem lehet a megállapodás négy sarka alapján meghatározni, pusztán ennek tartalma alapján (ha egyáltalán írásban van rögzítve), hanem a jogi és gazdasági kontextust is mindig figyelembe kell venni, ami olyan elem, amely a megállapodáson kívül található. A kontextus elemzése tehát mindig kötelező, függetlenül attól, hogy pontos-e vagy sem a szerződés fogalmazása. Végül pedig minden esetben meg kell vizsgálni a magatartás objektív célzatát, rendeltetését és nem a felek szubjektív akaratát.

francia verzióban „*teneur de l'accord*” illetve a román verzióban „*cuprinsul acordului*” szerepel. Mindhárom fogalom a megállapodás tartalmát jelenti.

⁷⁶ Figyelembe kell venni a konkrét áruk vagy szolgáltatások jellegét, illetve a szóban forgó piaci ágazatok működését meghatározó feltételeket.

⁷⁷ Itt a magyar fordítás pontos és megegyezik az előbb említett nyelvek hivatalos fordításaival. Az angol verzióban „*objective aims*”, a francia szövegben „*buts objectifs*” szerepel, a románban „*scopurile obiective*”. Mindhárom fogalom jelentése ugyanaz.

⁷⁸ C-298/22 – Banco BPN/BIC és társai kontra Autoridade da Concorrência, 56. paragrafus. A fogalmazás sajnos kicsit megtévesztő, mert véleményünk szerint nem nyomatékosítja eléggé, hogy nem a vállalkozások által elérni kívánt célok a fontosak, hanem a megállapodás céljai.

⁷⁹ C-29 és 30/83 – Compagnie Royale Asturienne des Mines, 26. paragrafus. Figyelemre méltó, hogy a döntésben a Bíróság még nem említi meg azt a feltételt, miszerint a gazdasági és legális kontextus mellett a megállapodás tartalmát is figyelembe kell venni. Mivel a döntés a 80-as években született, a versenyellenes cél meghatározásának konkrét lépései nem voltak még teljesen tiszták.

Következtetésképpen, a versenyellenes cél/tárgy fogalma enyhén különbözik a francia és a német polgárjogban használt társaitól és ezért *sui generis* fogalomnak minősül az EU-s jogban.

Noha az EUMSZ terminológiája nem egységes, a Bírósági joggyakorlat (és ennek fordítása a tagállamok nyelvére) megpróbálta egységesíteni a fogalmakat annak érdekében, hogy a jogértelmezésben ne legyenek eltérések. Az első ügyekben jelenlevő fordítási eltéréseket eltekintve, az újabb joggyakorlatban a versenyellenes cél meghatározási folyamata terminológiai szempontból megegyezik függetlenül, hogy a francia vagy a német fordítást vesszük figyelembe.

A magyar versenyjogi rendelkezések

Miután elemzésre kerültek az EU-s rendelkezések, figyelmünket a magyar versenyjogi rendelkezésekre fogjuk összpontosítani és egy lehetséges választ fogunk megfogalmazni arra a kérdésre, hogy miért választotta a magyar törvényhozó a versenyellenes „cél” fogalmát.

Az első versenyjogi rendelkezés, amit meg fogunk említeni az a tisztességtelen gazdasági tevékenység tilalmáról szóló 1984. évi IV. törvény, amelynek a 12.§(1) cikke tartalmazott tiltó rendelkezéseket a versenyellenes megállapodásokra vonatkozóan:

„Tilos az olyan összehangolt magatartás, illetőleg megállapodás, amely a gazdaságilag indokolt közös célok eléréséhez szükséges mértéket meghaladóan a gazdasági verseny korlátozását vagy kizárását eredményezi.”

A magyar szöveg hasonlóságot mutat a fent említett német GWB rendelkezéseivel, amely ugyancsak egy monista megközelítésen alapult, a hatás-elv alapján. Mindkét szöveg ugyanis azokat a magatartásokat marasztalja el, amelyek alapján a felek közösen elérni kívánt célja a verseny korlátozását vagy kizárását eredményezi (a magyar szöveg alapján), vagy alkalmas erre (a német szöveg alapján). Van ugyanakkor különbség is a szövegezés között, hiszen a magyar törvényhozó elismeri, hogy bizonyos közös célú megállapodások gazdaságilag indokoltak és ennek következtében nem versenyellenesek⁸⁰. A német szövegben nem szerepel ilyen rendelkezés.

A magyar törvényhozó első átfogó, modern piaci elvekre szabott magyar versenytörvénye a tisztességtelen piaci magatartás tilalmáról szóló 1990. évi LXXXVI. törvény volt, amelynek 14. § (1) bekezdése vonatkozott a versenyellenes megállapodásokra⁸¹. E rendelkezések szerint:

„Tilos a versenytársak között – a 15–17. §-ban szabályozott esetek kivételével – az olyan összehangolt magatartás, illetőleg megállapodás (a következőkben együtt: megállapodás), amely a gazdasági verseny

⁸⁰ A törvényjavaslat 12. cikke a következőképpen volt indokolva: „a javaslat ugyanakkor figyelemmel van arra: bármilyen gazdasági együttműködés, tartós kapcsolat fogalmi velejárója, hogy az együttműködő felek az együttműködés sikere érdekében egymás között a versenyt bizonyos fokig korlátozni kénytelenek. Nem vezet be ezért általános kartell-tilalmat, hanem a gazdaságilag indokolt közös cél eléréséhez szükséges mértékig a verseny korlátozását, kizárását megengedi. Ha viszont az együttműködésben (összehangolt magatartásban) a versenykorlátozás ezt a mértéket meghaladja, mint tisztességtelen gazdasági tevékenység válik döntővé, s a tilalom körébe csúszik át. Természetesen a tilalom alá esnek a kizárólag a verseny korlátozására vagy kizárására irányuló összehangolt magatartások is. A javaslat megoldása azt a célt szolgálja, hogy egyfelől a versenykorlátozás tilalma címén ne akadályozzák a vállalati együttműködések, tartós kapcsolatok, társulások, valamint a külkereskedelmi kapcsolatok, különösen az export célkitűzések kibontakozását, másfelől viszont azt, hogy e kapcsolatok ne fedhessenek tiltott kartelleket.”

korlátozását vagy kizárását eredményezheti, tekintet nélkül arra, hogy a megállapodást a Magyar Köztársaság területén kötötték-e vagy sem.”

Amint látható, a magyar törvényhozó továbbra is kitartott a monista megközelítés mellett. A megfogalmazás lényegesen eltért tehát a már több évtizede érvényben levő Római Szerződés megfogalmazásától mert ugyancsak a „hatás-elv”⁸² alapján működött. E szerint, a tilalom megállapításánál nem számított, hogy az adott megállapodás kifejezett vagy hallgatólagos célja a verseny akadályozása, mint ahogy az sem számított, ha a megállapodás konkrét eredménye ez lett-e vagy sem. Elégséges volt, ha a megállapodásnak versenykorlátozó hatása *lehet*.

A következő fontos jogi aktus az 1993-ban publikált Európai Megállapodás az Európai Közösségek és azok tagállamai, illetve a Magyar Köztársaság közötti társulás létesítéséről⁸³, amely 1994-ben került kiközlésre a Magyar Hivatalos Közlönyben⁸⁴. Ennek értelmében Magyarország bevállalta a jogharmonizációt többek között a versenyjog területén is.

Az Európai Közösségek Hivatalos Lapjában a tagállamok összes nyelvére le lett fordítva a Megállapodás de mivel Magyarország nem volt még tag, magyar nyelven nem került publikálásra itt⁸⁵. Számunkra a 62. cikk a fontos, amelynek a francia verziója a következőképpen van fogalmazva:

„Sont incompatibles tous accords entre entreprises, toutes décisions d'associations d'entreprises et toutes pratiques concertées entre entreprises, qui ont pour objet ou pour effet d'empêcher, de restreindre ou de fausser le jeu de la concurrence”

Az angol fordítás szerint:

„Are incompatible... all agreements between undertakings, decisions by associations of undertakings and concerted practices between undertakings which have as their object or effect the prevention, restriction or distortion of competition”.

A német fordítás alapján:

„unvereinbar... alle Vereinbarungen zwischen Unternehmen, Beschlüsse von Unternehmensvereinigungen und aufeinander abgestimmte Verhaltensweisen, die eine Verhinderung, Einschränkung oder Verfälschung des Wettbewerbs bezwecken oder bewirken”

Amint látható, a fenti szövegek hűen követik a Római Szerződés duális megközelítését, amit módosítások nélkül átvett az időközben életbe lépett Maastrichti Szerződés⁸⁶. Figyelemre méltó, hogy a terminológiai eltérés megmaradt egyfelől a francia és angol, másfelől a német szöveg között.

Az Országgyűlés 1994-es évi I. törvénye reflektálja a német szövegezést:

„összeegyeztetetlen... minden olyan vállalatok közötti megállapodás, vállalatok társulásai által hozott döntés és vállalatok közötti egyeztetett gyakorlat, amelynek a célja vagy hatása a verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása;”

⁸² Vörös Imre: Verseny, Kartell, Ár – Törvények magyarázata, Triorg kiadó, Budapest, 1991, 112 o.

⁸³ Európai Közösségek Hivatalos Lapjának 1993 december 31-én megjelent L347/2 száma,

⁸⁴ 1994. évi I. törvény a Magyar Köztársaság és az Európai Közösségek és azok tagállamai közötti társulás létesítéséről szóló, Brüsszelben, 1991. december 16-án aláírt Európai Megállapodás kihirdetéséről.

⁸⁵ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:21993A1231\(13\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:21993A1231(13))

⁸⁶ Szerződés az Európai Unióról, megjelent az Európai Közösségek Hivatalos Közlönyének C191/1 számában 1992 július 29-én.

Ismeretünk szerint a fenti fordítással vette kezdetét az a probléma, amely a jelen tanulmány tárgyát képezi és ami napjainkig is fennáll. Hogy miért fordította a magyar törvényhozó a versenyellenes magatartás „tárgyát” versenyellenes „célra”, sajnos nem tudhatjuk, de mindenesetre a magyar törvényhozó utólag is konzekvensen kitartott e mellett. Valószínűsíthető, hogy a magyar fordítás a Római Szerződés német verziója alapján készült, illetve a magyar törvényhozónak már ismert volt a versenyellenes cél fogalma, hiszen ez szerepelt már az 1986-os törvényben is. A terminológiai különbséget a korabeli szakirodalom nem érzékelte. Vörös Imre hírneves versenyjogász véleménye szerint az Európai Megállapodásban a Római Szerződés 85. illetve 86. cikkének megfelelő fogalmazása szerepel⁸⁷. A fogalmazási különbséget a szerző nem tárgyalta az említett könyv utolsó fejezetében sem, ahol a magyar versenytörvény és az európai versenyjogi szabályozások közötti hasonlóságokat és különbségeket elemezte.

1996-ban a magyar törvényhozó egy újabb versenytörvényt fogadott el⁸⁸. A törvény nyilvános célja az volt többek között, hogy a magyar versenyjogi rendelkezéseket közelítsék az Európai Közösségek versenyjogi szabályozásához⁸⁹. A versenyellenes megállapodásokat a 11. § (1) bekezdése a következőképpen definiálta:

„Tilos a vállalkozások közötti megállapodás és összehangolt magatartás, valamint a vállalkozások társadalmi szervezetének, köztestületének, az egyesülésnek és más hasonló szervezetnek a döntése (a továbbiakban együtt: megállapodás), amely a gazdasági verseny megakadályozását, korlátozását vagy torzítását célozza, vagy ilyen hatást fejthet, illetve fejt ki.”

Noha a cikk az évek során több módosításon esett át, amelynek célja többnyire éppen az uniós rendelkezések mintázatának a követése volt⁹⁰, a versenyellenes célra vonatkozóan a magyar törvényhozó konzekvensen kiállt az eredeti megfogalmazás mellett.

A magyar jogi szakirodalom nem különített különös figyelmet a terminológiai eltérésnek. A szerzők szerint a magyar versenyjog fő vonalakban követi az EU-s jog megoldásait a versenyellenes cél megállapítása esetében⁹¹. Ez részben annak tudható be, hogy úgy a magyar versenyhatóság mint a magyar bíróságok a Bizottság, illetve az EU bíróságainak a joggyakorlata fényében értelmezték a nemzeti versenytörvény rendelkezéseit. Ez viszont nem kellene azt jelentse, hogy a magyar törvényhozó abszolválva van a konvergencia felelőssége alól és nem kellene odafigyeljen arra, hogy lehetőleg a két rendszer között ne legyenek terminológiai eltérések. Nem lehet viszont figyelmen kívül hagyni, hogy a magyar fordítás nagyon hasonló a német fordításhoz. Mivel Németország a Római Szerződés egyik aláírója volt, az elemzett terminológiai eltérések túlmutatnak egy esetleges hibás fordításon vagy elíráson. A probléma abból ered, hogy maguk a Római Szerződést aláíró felek sajnálatos módon nem tudtak egységes terminológiát használni.

⁸⁷ Vörös Imre: Az Európai Versenyjogok Kézikönyve, Logod kiadó, Budapest, 1996, 2. o, 101. o. A szerző véleménye szerint az akkori magyar versenyjog és az európai versenyjogi rendelkezések közötti különbségek nem voltak koncepcionális jellegűek, hanem csak a gazdasági körülményekből adódó kisebb különbségeket fejezték ki. A jelen tanulmányban elemzett terminológiai eltérés viszont nem gazdasági jellegű, hanem jogi.

⁸⁸ A tisztességtelen piaci magatartás és versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII törvény, amely 1997. január 1-én lépett érvénybe. Több jelentős módosítás mellett ma is érvényben van.

⁸⁹ A versenytörvény preambuluma kimondja, hogy az elémi kívánt célok egyike az Európai Közösségek jogszabályaihoz való közelítési követelmény teljesítése.

⁹⁰ A legutóbbi módosítást a 2024. évi XVII törvény hozta, amely az igazságügyi tárgyú törvények módosítására vonatkozik.

⁹¹ Nagy Csongor István: Versenyjogi kézikönyv, Hvgorac kiadó, Budapest, 2021, 196 o. Boytha Gyöngyvér, Tóth Tihamér: Versenyjog, PPKE Egyetem, Budapest, 2010, 41. és 119 o., Zavodnyik József: Kompakt kommentár a versenytörvényhez, Wolters Kluwer kiadó, Budapest, 2023, 11§1 cikk elemzése.

Végső következtetések

A fent elemzett jogértelmezési módszerek alapján azt a következtetést kell levonnunk, hogy az EUMSZ 101. cikkének magyar (és német) fordítása nem egyezik meg több tagállam hivatalos fordításával. Amit a magyar és német fordításban versenyellenes „célú” magatartásnak fordítanak az több más tagállam hivatalos fordításában versenyellenes „tárgyú” magatartásként szerepel.

Az eltérés lényegesnek mondható, hiszen a polgári jogi szempontból a szerződéses tárgy és a cél két elkülöníthető fogalom, jogrendszertől függetlenül.

A Code Civil-re alapuló kontinentális polgári jogban a szerződés „célja”, illetve „tárgya” két különböző fogalom és mindkettő kifejezett érvényességi feltétele egy szerződésnek vagy egyoldalú jogi aktusnak. A magyar polgári jogban nincs meghatározva, mint érvényességi feltétel se a cél se a tárgy, de ez nem jelenti azt, hogy a magyar jog nem ismeri a két fogalmat. A Code Civil-re alapuló polgári jogrendszerekben a célnak van egy objektív vetülete (*causa proxima*), amely minden szerződéstípusnál ugyanaz és egy szubjektív vetülete (*causa remota*), amely minden esetben más és más. Ami a szerződés tárgyát illeti, a Code Civil és az erre épülő újabb polgári törvénykönyvek a szerződés tárgya alatt magát a jogügyletet értették. A magyar jogban a szerződés tárgya alatt ennek tartalmát jelenti, mint a felek által bevállalt jogok és kötelezettséget összegét.

A Római szerződés szövegezésekor úgy a francia, mint a német félnek volt már nemzeti versenytörvénye vagy legalább versenyjogra vonatkozó rendelkezése. A francia fél versenyellenes „tárgyú” fogalmazást használt a saját rendeletében míg a német fél a versenyellenes „célú” magatartásokat tiltotta a nemzeti versenytörvényében. A szerződő felek sajnos nem állapodtak meg egy egységes megfogalmazásban, így a fordításokban a francia és a német fél átvette a saját nemzeti versenyjogában használt megfogalmazást. Ennek következtében azok a tagállamok, amelyek a francia Code Civil-re alapozták a polgári jogrendszerüket, azok átvették a Római szerződés francia fordításának a fogalmazását, illetve azok a tagállamok, amelyek polgári jogrendszere inkább a német és osztrák hagyományokat követte, azok a német fordítást tartották iránymutatónak. Ennek következtében az EUMSZ 101. cikkében máig is fennmaradt a terminológiai eltérés a versenyellenes magatartásokat illetően.

Hogy mi volt az oka annak, hogy a francia fél inkább a versenyellenes tárgy fogalmazást preferálta, azt csak következtetni lehet. A magyarázat vélhetően az, hogy a szerződő felek minden szubjektív elemet ki szerettek volna iktatni a szankcionálható magatartás azonosítási folyamatából és ezért a „cél” fogalmat a francia fél nem tartotta elfogadhatónak, mivel polgárjogi hagyománya a cél-t egy szubjektív elemnek tekintette. Ezért inkább a „tárgy” fogalmat használták, amely nem enged arra következtetni, hogy ennek meghatározásakor szerepe lenne a szubjektív célnak. A német jogrendszerben a szerződéses cél nem képezte a szerződés érvényességi feltételét, de egy ismert fogalom volt, amelyet objektív módon lehetett behatárolni. Ezért következtethető, hogy a német nemzeti törvényhozó és a Római szerződés német fordítói nem voltak zavarban az előírás szövegezésekor.

Az EU Bíróságának a joggyakorlata következtében a szerződés nyelvi eltéréseit sikerült egységesíteni. Noha a korai joggyakorlat különböző fordításaiban voltak nyelvi eltérések, az utóbbi években ez sokat javult olyannyira, hogy a versenyellenes cél/tárgy fogalma mára már teljesen egységes nyelvtől függetlenül.

A francia félnek kiindulási pont lehetett a saját polgárjogi rendszere illetve a nemzeti versenytörvény szövegezése, viszont az EU bíróságainak a letisztult joggyakorlatából mára már kitűnik, hogy a versenyellenes „tárgyú” magatartások illetve a polgárjogi szempontból vett szerződés tárgya nem fedti pontosan egymást, mert a versenyellenes „tárgyú” megállapodások alatt a Bíróság egy olyan magatartást ért, amely túlmutat egy szerződés jogi értelemben vett tárgya alatt, hiszen a tartalma, rendelkezéseinek

a megvizsgálása csak az első lépés, e mellett jogi és gazdasági kontextusba kell helyezni a megállapodást és végül meg kell határozni ennek az objektív célzatát. Ugyanez mondható el a német és magyar fordításokban használt versenyellenes cél fogalmával is, hiszen ez sem teljes mértékben azonosul a polgárjogi szempontból vett szerződéses cél fogalmával, noha ez objektíven van behatárolva.

Végül, a tanulmányunk eredeti kérdésére választ adva, ki kell jelenteni, hogy a magyar fordítás nem minősül hibásnak. Versenyjogi szempontból az elemzett fogalmakat *sui generis* típusú fogalmaknak kell tekinteni, amelyek az EU-s jogrendszer sajátosságai. Ez viszont nem jelenti azt, hogy a normavilágosság és normapontosság érdekében ne lenne kívánatos, ha az EUMSZ egységes fogalmazást használna annak érdekében, hogy ne kelljen a Bíróság joggyakorlatára hagyatkozni az értelmezést illetően.